لە یادی ڕۆژنامەی کوردستاندا.. کاروان حەسەن سلێمان

پێناسەی ڕۆژنامە

ڕۆژنامە: بریتی یە لە چەند لاپەڕەیەکی نووسراوی پڕ زانیاری تایبەت بە ژیان و گوزەرانی خەڵك و لە هەمان کاتیشدا چەند زانیاری دیکەی بوون لەخۆ دەگرێ، کە بەشێوازێکی زۆر تایبەت نوسراوە و پتر لە قەڵەمێك بەبێ جیاوازی بەشداری تێدا دەکەن بەجۆرێك ڕۆژنامە ببێتە پردێك لەنێوان خەڵك و ئەو دەسەڵاتەی کە فەرمانڕەوایی ئەو شوێنە دەکات کە ڕۆژنامەکەی تێدا لەدایك دەبێت . یان بە واتایەکی تر(ڕۆژنامە: زمانی عەقڵ و مەعریفە و ڕوخساری گەش و پێشنگداری وەرچەرخانی چەرخ و پڕوشکە تیشکی مژدەبەخشی نێو شەوە زەنگی جەهالەت و مینبەر و بەندگەی دەنگ زوڵاڵ و بزوێنەری کاریگەری بیر وهۆشە) کەواتە ڕۆژنامە: سەکۆی بەرینی ئازادی جۆش و خرۆشدانی هزر و بانگ بێژی و حەق بێژی ڕابوون و مەیدانی ڕمبازی سوارچاکانی ئازادی خواز و هزرڤانە.

ڕۆژنامە لە کورتترین پێناسەدا بریتییە لە گواستنەوەی ڕووداو ، بەڵام وەک چۆن ڕووداو بە شێکە لە جوڵەی کۆمەڵگا، بەهەمان شێوە ئەو جوڵەیەی لەگەڵ چرکە و واقیعی هەست پێکراودا ڕوو بەڕووی گۆڕانکاری دەبێتەوە.

کەواتە ڕۆژنامە واتا (هەواڵ ، پیشەسازی، تۆمارکردنی ڕووداوی ڕۆژانە، قوتابخانەی فێرکردن و پەروەردەیی ،سیاسی ، کۆمەڵایەتی، ڕەوشت، هونەری ، هتد....

وتەی زانایان دەربارەی ڕۆژنامە.

مەهاتما گاندی دەڵێت: هەر خوێنەوارێک لە ڕۆژدا ڕۆژنامەیەک نەخوێنێتەوە ئەمە بە نەزانی ناوی دەبەین.

ڤۆڵتێر دەڵێ: ڕۆژنامەنووسی دەزگایە کە بەکەس ناشکێندرێ، بەڵام ئەو جیهانی کۆن دەڕوخێنێ، بۆ ئەوەی جیهانی نوێ پێکبێنێ.

ناپلیۆن پۆناپارت دەڵێ: هێندە ترسم لە زمانی ڕۆژنامەنووس یان لە وتارێکی ڕۆژنامە هەیە ، هێندە ترسم لەهەزار تۆپ و هەزار سەرباز نییە.

جیفرسۆن دەڵێ: پێم خۆشە لە وڵاتێکدا بژیم کە ڕۆژنامەی هەبێ ئەگەر یاساش نەبێت ، بەڵام پێم خۆش نییە لە وڵاتێک بژیم یاسای هەبێ و ڕۆژنامەی نەبێ.

ڕۆژنامەی کوردستان بۆچی؟

دەرچوونی ڕۆژنامەی کوردستان ، پەیوەندییەکی بەهێزی بە چەند هۆیەکی گرنگ هەیە، کە هەندێکیان دەگەڕێنەوە بۆ باری ڕۆشنبیری و سیاسی کۆمەڵەی کوردەواری و هەندێکیشیان پەیوەندییان بە بار و ئاستی ڕۆشنبیرێتی سیاسی جووڵانەوەی ئازادیخوازانەی گەلانی دراوسێی کوردەوە هەیە. دەرچوونی ڕۆژنامەی کوردستان نیشانەی سەرەتای قۆناغێکی نوێ بوو لە خەباتی ڕزگاری خوازانەی نەتەوەیی و نیشتمانی کۆمەڵانی خەڵکی کوردستان.

22ی نیسانی 1898 ی زاینی لە قاهیرە وەرچەرخانێکی گەورەی لە مێژووی نەتەوەی کورد و بزاڤە ڕزگاریخوازەکەیدا هەبووە، دەرچوونی ئەم ڕۆژنامەیە لە لایەن نیشتمانپەروەری نەمر میقداد مەدحەت بەدرخانەوە بایەخێکی مەزنی هەبووە، بەوەی ئەو خانەوادە شکۆمەندە دەستێکی باڵایان هەبوو لە بوژاندنەوەی هەستی نەتەوەیی کورد و بەرەنگاربوونەوەی ژێر دەستی و بانگهێشت کردن بۆ برایەتیی نەتەوەیی لە نێوان گەلی کورد و گەلانی دراوسێ.

ڕۆژنامەگەری بەوەی چەکێکی فکری و ئایدۆلۆژییە کەلەتوانای دایە پەنگ بەناحەزانی گەل و دوژمنە دیار و نادیارەکانی بدا، پێویستە سەنگەری پێشەوەی خەبات بگرێ.

دەرچوونی یەکەم رۆژنامەی کوردی لە کاتی خۆی دا بەزمانی کوردی وە بەناوی (کوردستان) دەنگ و ڕەنگ و سەدایەکی یەکجار گەورە و مانایەکی فرەی لە مێژووی ڕەوتی ڕۆژنامەنووسی کوردیدا هەبووە.

ئەو هۆکارانەی وایان کرد ڕۆژنامەی کوردستان لە قاهیرە دەربچێ.

سەبارەت بە دەرچوونی رۆژنامەی کوردستان لە وڵاتی میسر، وا دیارە بارودۆخ تێیدا لەبار بووە، کە نەک هەر تەنیا دانانی چاپخانە لە وڵاتی عوسمانیدا پێویستی بە مۆڵەت وەرگرتن هەبووە، بەڵکو مافی لە چاپدانی کاغەز و کتێبیش هەر پێویستی بە مۆڵەت هەبووە.

ڕوناکبیرانی کورد ماوەیەکی دوور و درێژ بەوەوە خەریک بوون کە بتوانن لە ئەستەنبۆڵ یەکەم ڕۆژنامەی کوردی دەربکەن، بەڵام بە هیچ جۆرێک بەهۆی سیاسەتی دواکەوتووی شۆڤێنیانەی سوڵتان(عەبدولحەمید)ەوە دەرکردنی ئەو ڕۆژنامەیە یا ئەو پڕۆژەیە سەری نەگرت بۆیە ناچار بوون لە(قاهیرە)ی پایتەختی وڵاتی میسر لە چاپخانەی (هلال) ئەو ڕۆژنامەیە دەربکەن.

دەرچوون و بڵاو بوونەوەی یەکەم ڕۆژنامەی کوردی وەرچەرخانێکی گەورەی لە مێژووی نەتەوەی کورد و بزاڤە ڕزگاریخوازەکەیدا هەبووە، دەرچوونی ئەم ڕۆژنامەیە لە لایەن نیشتمان پەروەر و پێشمەرگەی شۆڕشی ڕۆژنامەگەری کوردی(میقداد مەدحەت بەدرخان) بایەخێکی مەزنی هەبووە لە بوژاندنەوەی هەستی نەتەوایەتی و بەرەنگاربوونەوەی ژێر

دەستی، بۆیە کە لەقاهیرەی پایتەختی وڵاتی میسر دەرچوو کۆمەڵێک هۆکار پاڵپشت بوون کە لە دوور وڵاتی و دوور لە نیشتمانی کوردان دەربچێت گرنگترین ئەو هۆکارانەش ئەمانە بوون:

1ـ جولانەوەیەکی بەهێزی چاپەمەنی لە(قاهیرە)دا هەبوو.

2ـ بوونی ئازادی بیر و ڕای سیاسی و چالاکی تر لە قاهیرە وەک لە وڵاتانی تر.

3ـ شاری قاهیرە شوێن و مەڵبەندێکی گرنگ و چالاکی هەبوو بۆ بڵاوکردنەوەی ڕۆژنامە و گەیاندنی ژمارەکانی بە وڵاتانی ئەوڕوپا و کوردستان.

4ـ بوونی لایەن و دۆست ل□ □ووی ماددی و مەعنەوییەوە بۆ بنەمالەی بەدرخانییەکان.

5ـ میسر وڵاتێکی شارستانی و ڕۆشنبیری بووە تا ساڵی(1896) نزیکەی (224)ڕۆژنامەی لێ چاپکراوە و بڵاو کراوەتەوە بەڵام لە وڵاتێکی وەک ئێران(20) ڕۆژنامە بڵاو کراوەتەوە و لە عێڕاقیش(3) ڕۆژنامە بڵاو کراونەتەوە لەو کاتەدا، بۆیە لە قاهیرەی پایتەختی وڵاتی میسر بزاڤی ڕۆژنامەگەری بایەخ و ئامانجی باشتر بووە لە وڵاتانی تر.

بۆ ناوی لێنرا کوردستان

یەکەم ڕۆژنامەی کوردی لە دوور وڵات و دوور لە دانیشتوانی نەتەوەی کورد چاپ و بڵاو بوەوە کە کۆمەڵێ هۆکار و ئامانجی لە پشتەوە بوو کە لە لایەن سەردەستەی ڕۆژنامە نووسانی کورد (میقداد مەدحەت بەدرخان) ناوی لێنرا (کوردستان) کە هۆمارەکانیش ئەمانە بوون .

1ـ بۆ ئەوەی (کوردستان) بە دونیا بناسێنێ.

2ـ بۆ ئەووی ناوی (کوردستان) بە زیندوویی بمێنێتەوە.

3ـ وەک ڕوو بە ڕوو بونەوەیەک بەرامبەر بە دەسەڵاتی عوسمانییەکان ، چونکە چەندین شۆڕش و ڕاپەڕین و بزوتنەوەی کوردییان دامرکاندبۆوە.

4ـ میقداد مەدحەت بەدرخان بەدوای کێشەی میللەتێکدا دەگەڕا کە ئەم میللەتە لە نیشتمانێکدا دەژین ئەویش (کوردستان)ـە.

تەنگ و چەڵەمەکانی بەردەم ڕۆژنامەی کوردستان :

دەرچوونی ڕۆژنامەی (کوردستان) لە بارو دۆخێکی تایبەتی خۆیدا سەرەتاییەکی پڕشنگدار بووە بۆ چوونە ناو ژیانی هۆشیاری نەتەوەیی و پتر پەرەپێدان و خزمەتکردنی زمان و ئەدەب و ڕۆشنبیری کوردی، هەر ئەوەش بۆتە فاکتەرێکی کلتوری ڕەسەن.

بۆیە ئەم ڕۆژنامەیە بەهۆی ئەو هەڵ و مەرجە سیاسییەی کە نەتەوەی کورد هەمیشە تووشی بووە. ڕۆژنامەی (کوردستان) نەیتوانیوە بە

شێوەیەکی ئاسایی بڵاو ببێتەوە لەبەر ئەم هۆیە و بە پێی هەڵ و مەرجی ئەو سەردەمە بەڕێوەبەرانی ئەم ڕۆژنامەیە کە ناچار بوون لە چەند وڵاتێک ڕۆژنامەکە دەربکەن و بڵاوی بکەنەوە بە هۆی گوشاری دەوڵەتی عوسمانی و نەیارانی کورد ،ڕۆژنامەی کوردستان وێنەی چەوسانەوە و کوێرەوەری میللەتی کوردە، ئیتر ئەو ڕۆژنامەیە لە ماوەی چوار ساڵ تەمەنیدا کۆمەڵێک کێشە و تەنگ و چەڵەمەیان بۆ دروستکردووە و تا پێیان کرابێ دوژمنایەتی و دژی وەستاون. لەگەڵ هەموو ئەمانەشدا ڕۆژنامەکە سنوری خەباتی سیاسی و چەکداری کوردستانی فراوانتر کرد، بەوەی خەباتی ڕۆشنبیری و خوێندەواری تێکەڵ بە یەکتری کرد و هێنایە ناوەوە.

22 ی نیسان ڕۆژی ڕۆژنامەگەری کوردی

دەرچوونی یەکەم ڕۆژنامەی کوردی بەناوی (کوردستان) و بەزمانی کوردی لەکاتی خۆی دا بۆ ئەمرۆی کوردیش بگرە تا دوا ڕۆژیشی لەگەڵدابێت بە ڕۆژێکی مێژوویی و پێشنگدار و هەمیشە دیار و پیرۆز لە ڕەوتی مێژوویی ڕۆژنامە نووسی کوردی دادەنرێت چونکی دەنگ و ڕەنگ و سەدایەکی فرە گەورە و مانایەکی گرنگی مێژووی کاروانی ڕۆژنامە نووسی کوردی دا هەبووە .

ڕۆژنامەی کوردستان نۆبەرە و یەکەم ڕۆژنامەی کوردی، ئەم ڕۆژنامەیە لەڕێکەوتی ڕۆژی پێنج شەممە 9 ی نیسانی ساڵی 1314 ی ڕۆمی بەرانبەر بە 22 ی نیسانی ساڵی 1898 ی زاینی لەشاری قاهیرە لەلایەن (میقداد مەدحەت بەدرخان) بڵاو بووەوە .فەرهاد شاکەڵی لە نوسینێکدا ئەوە دووپات دەکاتەوە و دەیسەلمێنێ کە ڕۆژی(21/4/1898) یەکەم ڕۆژنامەی کوردی دەرچووە، نەوەک (22)ی نیسان .

123ساڵ بەر لە ئێستا لە قاهیرەی پایتەختی میسر بناغەی ڕۆژنامەگەریی کوردی لە لایەن میقداد میدحەت بەدرخان لە قاهیرەی پایتەختی میسر دانرا. بنەماڵەی بەدرخانیەکان دوای ئەوەی لە لایەن عوسمانییەکانەوە بۆ قاهیرە دوورخرانەوە، دەستیان لە تێکۆشانی بەدیهێنانی مافەکانی گەلی کورد بەرنەدا. میقداد میدحەت بەدرخان لە ٢٢ی نیسانی ١٨٩٨ ڕۆژنامەیەکی بە ناوی «کوردستان» دەرکرد و ئەو ڕۆژنامەیە بوو بە یەکەمین ڕۆژنامەی کوردی. بەو هۆیەوەش ٢٢ی نیسانی ١٨٩٨ بە ڕۆژی دەستپێکردنی ڕۆژنامەگەری کوردی دەستنیشانکراوە و ساڵانە یادی دەکرێتەوە.

لەسەر ئەو بناغەیەی کە ڕۆژنامەی کوردستان داینا، ڕۆژنامەگەری کوردی ڕۆژ بە ڕۆژ زیاتر بەهێز دەبێت و تا ئێستا لەو چوارچێوەیەدا خەباتی بەرچاو کراوە. ڕۆژنامەگەری کوردی و ڕۆژنامەوانانی کورد لە ماوەی 123 ساڵی ڕابردوو تا ئێستا زەحمەتی زۆریان کێشاوە. زۆر جار

ڕۆژنامەکان لە لایەن دەوڵەتانی داگیرکەر قەدەغە کراون و زۆر جاریش ڕۆژنامەوانانی کورد کوژراون یان خراونەتە زیندانەکان. لەگەڵ ئەوەشدا میدیای ئازاد بەردەوامە و ئێستا سەدان ڕۆژنامە، تەلەفزیۆن، گۆڤار و ڕادیۆی کوردی بەردەوامن لە وەشانی خۆیان.

ڕۆژنامەی (کوردستان) نۆبەرەی ڕۆژنامەگەری کوردی

سەدوبیست و سێ ساڵ لەمەوبەر ڕووناکبیر و نیشتمان پەروەری گەورەی کورد ویەکەم تێکۆشەری مەیدانی ڕۆژنامەنووسی کوردی میقداد مەدحەت بەدرخان بە بڵاوکردنەوەی (کوردستان) یەکەم ڕۆژنامەی کوردی بەردی بناغەی ڕۆژنامەنووسی کوردی دانا .سەدەیەك زیاترە نەتەوەی کوردیش قۆناغێکی نوەی لەژیانی خۆیدا دەست پێکردووە و خاوەنی ڕۆژنامەنووسی بەزمانی خۆیەتی . دەرچوونی (کوردستان) لە(22ی نیسانی 1898) لەقاهیرە بەیەکێك لە گرنگترین ڕووداوەکانی مێژووی نەتەوەی کورد دادەنرێ ، چونکە جگە لەوەی بۆ یەکەم جار بوو کورد ڕۆژنامەی بەزمانی خۆی دەبوو ، لایەنێکی تازە لەتێکۆشانی سیاسی و فەرهەنگی و کۆمەڵایەتیش هاتە نێو ژیانی گەلی کورد

ڕۆژنامەی کوردستان سەرداری ڕۆژنامەگەری نەتەوەی کورد لەڕۆژی پێنج شەممە(22) نیسانی (1898) لەقاهیرەی پایتەختی میسر بەهیممەتی پێشەوایانی ڕۆژنامەنووسی کورد، بنەماڵەی بەدرخانیان ،چاوی پشکووت ، لەماوەی چوار ساڵی تەمەنی دا چەندین جار بەناچاری لەڕەو لەوێ ڕەوی پێ دەکراو لەگەڵ گۆڕانکارییە سیاسیەکاندا ، ژیانی پەسەروەری گوزەراند . ئەوەتا ژمارەکانی ڕۆژنامە کە لەچەند شوێنێك دەرچوون کۆ سەرجەمیان (31) ژمارە بوون و لەماوەی چوار ساڵدا دەرچوون .

ئەم ڕۆژنامەیە لەسەرەتادا مدحت بەگی بەدرخان ئەرکی سەرنووسەری و بەڕێوەبەری لەئەستۆدا بوو ، دواتر ناچار بوو بەهۆی نەخۆشیەوە بە عەبدولڕەحمان بەگی برای بسپێرێ .

ڕۆژنامەی کوردستان نۆبەرەی ڕۆژنامەگەری کوردی، ئەم ڕۆژنامەیە لە ڕێکەوتی ڕۆژی پێنج شەممە(9)ی نیسانی ساڵی(1314)ی ڕۆمی بەرانبەر بە (22ی نیسانی 1898)ی زاینی لە شاری قاهیرەی پایتەختی میسر لە لایەن (میقداد مەدحەت بەدرخان) بڵاوکراوەتەوە.

دەرچوونی یەکەم ڕۆژنامەی کوردی لەکاتی خۆی دا بەزمانی کوردی وە بەناوی (کوردستان) دەنگ و ڕەنگ و سەدایەکی یەکجار گەورە و مانایەکی فرەی لە مێژووی ڕەوتی ڕۆژنامەنووسی کوردی دا هەبووە.

شکۆداربێ (123) ساڵەی ڕۆژنامەگەری کوردی

لە(22)ی نیسانی هەموو ساڵێکدا ڕۆژنامەنووسان و قەڵەم بەدەستان بەشکۆدارییەوە جەژنی ڕۆژنامەگەری و وشەی ڕەسەنی کوردی پیرۆز

دەكەن ، چونكە لەوڕۆژەدا و (123) ساڵ بەر لە ئەمڕۆ لەساڵی (1898)ی زاینی یەكەمین ڕۆژنامەی كوردی بەناوی (كوردستان) لەسەردەستی(میقداد مەدحەت بەدرخان) لەقاهیرەی پایتەختی میسردا چاوەكانی هەڵهێناو لەدایكبوو ، ئیدی كاروانی ڕۆژنامەگەری كوردی و وشەی ڕەسەنی كوردی لەو ڕۆژەوە دەستی پێكردووە و بەگەلێ قۆناغی جیاجیادا تێپەڕیوە ، تابەقۆناغی زێڕین و گەشی ئەمڕۆدا گەیشتووە . دەركردنی ڕۆژنامەیەكی وەك (كوردستان) لەبارودۆخێكی تایبەتی خۆیدا سەرەتایەكی پڕشنگدار بووە بۆ چونە نێو ژیانی هۆشیاری نەتەوەیی و پتر پەرەپێدان و خزمەتكردنی زمان و ئەدەب و ڕۆشنبیری و كلتوری ڕەسەنی كوردی ، هەرئەوەش بۆتە فاكتەرێكی كاریگەر بۆ ڕۆژنامەنوسانی كورد كەوا ڕۆژی چاو هەڵهێنانی ڕۆژنامەی (كوردستان) بەڕۆژێكی مێژوویی لەقەڵەم بدەن و سیمینارو مەزگرد و كۆڕو كۆبوونەوەی چڕ و پڕو هەمەلایەنەی لەسەر ببەستن . چونكە ڕۆژنامەی (كوردستان) بەردی بناغەی ڕۆژنامەنووسی كوردی داناو بوو بە ڕێبەر و ڕێنیشاندەری ڕۆژنامەو گۆڤارەكانی دوای خۆی . ڕۆژنامەگەری لەپاڵ هەرسێ دەسەڵاتەكەی تردا ـ یاسادانان و دادوەری و جێبەجێكردن ، بەدەسەڵاتی چوارەم ناسراوە . ڕۆژنامە هۆیەكە بۆ گواستنەوەی ئەو زانیاری و زانستانەی كەهەیە و لەڕێگەیەوە دەگاتە ناو خەڵك و سودیان پێدەگەیەنێ و ڕێ نیشاندەریشە لەزۆربەی بوارەكانی ژیان . گومان لەوەشدا نییە كە یەكێك لەئەرك و پەیامە هەرە مەزن و پیرۆزەكانی ڕۆژنامە ئەوەیە كەبتوانێ بەسانایی بچێتە دڵی خەڵكەوە و لەهەمان كاتیشدا بتوانێ لەئاست ویست و خواست و داواكاریی خوێنەردابێت . دیارە هەرڕۆژنامەیەكیش خوێنەری نەبێت یان لەماوەی دەرچونیدا نەیتوانی خوێنەربەخۆی ڕابكێشێ ، یان خوێنەربەخۆی دروست بكات ئەوانا بێتە خاوەن سەنگێكی ئەوتۆ . چونكە سەنگ ومانەوەی ڕۆژنامە پەیوەستە بە خوێنەرانەوە .

سەد و بیست و سێ ساڵ لەمەوبەرڕوناكبیر و نیشتمانپەروەری گەورەی كورد یەكەم تێكۆشەری مەیدانی ڕۆژنامەنووسی كوردی (میقداد مەدحەت بەدرخان) بەبڵاوكردنەوەی (كوردستان) یەكەم ڕۆژنامەی كوردی ، بەردی بناغەی ڕۆژنامە نووسی كوردی دانا .سەدەیەك زیاترە نەتەوەی كوردیش قۆناغێكی نوێی لەژیانی خۆی دا دەست پێكردووە و خاوەنی ڕۆژنامە نووسی بەزمانی خۆیەتی.

دەرچوونی (كوردستان) لە (22ی نیسانی 1898) لەقاهیرەدا، بەیەكێك لەگرنگترین ڕووداوەكانی مێژووی نەتەوەی كورد دادەنرێ . چونكە جگە لەوەی بۆیەكەمجار بوو كورد ڕۆژنامەی بەزمانی خۆی دەبوو، لایەنێكی تازە لەتێكۆشانی سیاسی و فەرهەنگی و كۆمەڵایەتیش هاتە نێو ژیانی

گەلی کورد.

ژمارەکانی ڕۆژنامەی کوردستان:

ڕۆژنامە پێوەرێکی ڕاستەقینەی گەشەسەندن و بەرەو پێشەوە چوونی هەر کۆمەڵگایەکە بۆ تایبەتیش ڕۆژنامە گەری سەربەخۆ و خاوەن هەڵوێست، ڕۆژنامەی کوردستان بوو بەچەکی کاریگەری دەستی خەباتگێڕانی کوردستان و کەوتە خزمەتی کوردستان بۆ گەشەپێدان و پەرەپێدانی هەستی نەتەوایەتی و زمان و ئەدەبیات و فەرهەنگی کوردی، ڕۆژنامەی کوردستان لە ماوەی چوار ساڵی تەمەنیدا(1898ـــ1902) (31) ژمارەی لە چوار وڵات دا لەدەرچوو، ئەگەرچی ئەم ڕۆژنامەیە بە ماوەی جیا جیا و شوێن و وڵاتی جیادا دەرچووە و بڵاو بۆتەوە بەڵام بە سەردەمی ئەو کات ئەوە و دەوری کاریگەری زۆری بەسەر ئەو بارودۆخەی ئەو ڕۆژگارەدا هەبووە. ئەوەتا هەرجارەی لە شوێنێک دەرچووە و بڵاو بۆتەوە بەم شێوەیە.

یەکەم پێنج ژمارەی واتە (1ـــ 5) لەقاهیرە لەچاپخانەی (الهلال) چاپ کراوە و لە(6ـــ 19) لەجنێف و لە (20 ـــ 23) دیسان لەقاهیرە و ژمارە (24) لە لەندەن و (25ــــ 29) لەفۆلکستۆن و ژمارە (30 و 31) دووبارە لەجنێف دەرچوون .
ڕۆژی (22 ی نیسانی ساڵی 1898) یەکەم ڕۆژنامە بەزمانی کوردی ڕووناکی دیوە و لەلایەن (میقداد مەدحەت بەدرخان) لەشاری قاهیرەی پایەختی وڵاتی میسر دوو هەفتە جارێك دەردەچوو.
ڕۆژنامەیەکی سیاسی وێژەیی گشتی بووە و سێ هەزار دانەی لێ چاپ دەکرا هەزار دانەشی پێش کەش دەکرا لەکوردستان پاشکۆیەکیشی بەزمانی فەڕەنسی هەبووە .

ژمارەکانی ڕۆژنامەی کوردستان لە(1ــــ 31) جگە لە ژمارەی (10 ،12، 17 ، 18 ، 19) لەکتێبخانەی حکوومی لەشاری (ماربورك) لەئەڵمانیای ڕۆژئاوا پارێزراون و دکتۆر کەمال فوئاد لە ساڵی 1972 ئەو ژمارانەی ڕۆژنامەی کوردستان کە لە ئەرشیفی کتێبخانەی ماربۆرکی ئەڵمانیا پارێزراون وەک کتێبێک بە ناوی (کوردستان یەکەمین رۆژنامەی کوردی) لە چاپی داوە.
ئەم ڕۆژنامەیە بەکوردی پاراوشێوەی کرمانجی ژووروو شێوەی جزیرە و بۆتان نوسراوە و بەچوار لاپەڕە دەردەچوو بەقەبارەی (50،25 سم × 32،50سم) و پیتی عەرەبی لەسەر نەسەقی فارسی و بەکاغەزو چاپێکی دەگیرلەچاپ دراوە .
میقداد مەدحەت بەدرخان جگە لەوەی کە یەکەمین ڕۆژنامەنووس و دامەزرێنەری بزاڤی کوردییە، چاپخانەیەکیشی بە ناوی “چاپخانەی

ڕۆژنامەی کوردستان» لە قاهیرە دامەزراندووە کە بە یەکەمین چاپخانەی کوردی هەژمار دەکرێت.

بەدرخان جگە لە زمانی زگماکی خۆی و تورکی و عەرەبی، زمانی فڕەنسیشی بە باشی زانیوە، بۆیە لەگەڵ بڵاوبوونەوەی یەکەمین ژمارەی ڕۆژنامەی کوردستاندا کارتێکی بە زمانی فڕەنسی بڵاو کردووەتەوە کە شارستانیبوونی عەقڵی میقداد مەدحەت بەدرخان نیشان دەدات.

بەهۆی دژایەتی لایەنی عوسمانی، ئەوا ڕۆژنامەکە ژمارەکانی لە چەند شارێکی جیا چاپکران، لەدوای قاهیرە ئەوا لە شارەکانی ژنێف، لەندەن و فۆلکستۆن چاپکران، ڕۆژنامەکە لەناوخۆی دەوڵەتی عوسمانی قەدەغەکرابوو، بەڵام بەشێوەی قاچاغ دابەشدەکرا. بەگوێرەی نامەیەکی سەرنووسەرەکەیەوە، ئەوا ڕۆژنامەکە لە شارەکانی ئامەد، مەردین، ئەدەنا و دیمەشق خوێنەری هەبووە. لە ژمارەی شەشی ڕۆژنامەکەوە، ئەوا کاری چاپکردن و سەرنووسەری کەوتە دەست عەبدولڕەحمان بەدرخان، کە برا بچووکی میقداد بوو.

لە ساڵی ١٩٩١، لەکۆڵەر ئەمین بۆز ئەرسەلان ئەو چاپانەی ڕۆژنامەی کوردستان کە لەبەردەستیدابوون وەریگێڕایە سەر زمانی تورکی ئەمڕۆ، ئەم رۆژنامەی لە ماوەی تەمەنیدا 3 سەرنووسەری بووە، میقداد مەدحەت بەدرخان، عەبدولڕەحمان بەدرخان و سورەیا بەدەرخان.

هەروەها لە ژمارە 4-5 ی ئەم رۆژنامەیەدا هاتووە کە ئەم ڕۆژنامە لە لایەن چاپخانەیەکەوە بە ناو چاپخانەی ڕۆژنامەی کوردستان دەردەچێت کە لە قاهیرە دامەزراوە و ئەمە دەرخەری ئەو ڕاستییەیە کە ئەم چاپخانە یەکەم چاپخانەی کوردییە کە لە لایەن مەقداد مەدحەت بەدرخانەوە دامەزراوە. بە هەر حاڵ ڕۆژنامەی کوردستان لە لایەن کەسانێکەوە دامەزراوە کە بە تەواوی ئاگاداری بیری نوێی جیهانی بوون و هەر سێ سەرنووسەری ئەم بڵاوکراوەیە کەسانێک بوون کە زمانە ڕۆژئاواییەکان و بە تایبەت زمانی فەرانسەو ئینگلیزییان زانیوەو بەم شێوەیە هەوڵیانداوە بەوەی بتوانن کاریگەرییان هەبێت لە سەر کۆمەڵگای خۆیان، بەڵام بە دڵنیاییەوە دەرچوونی ڕۆژنامە بە زمانی کوردی لەو سەردەمەدا لە کوردستان کارێک بوو کە ئیزنی پێنەدەدرا هەر بۆیە لەخۆڕا نییە یەکەم رۆژنامەی کوردی، لە تاراوگە دەردەچێت، ئەویش هەمان ترسی دەسەڵاتدارانە لە بڵاوبوونەوەی کولتووری کوردی، لە بەر ئەوەی ئەوان بە هەموو شێوەیەک دژ بەوە بوون کە بەشێک لە دانیشتوانی ناو هەرێمی دەسەڵاتدارییەکەیان (کە ئەو کات بە هەرێمی گەورەی ئیسلامی _عوسمانی) دەزانرا لە باری نەتەوەییەوە خۆی لەوان جیا بکاتەوە. لێرەدا بە شێوەیەک ئەم

ململانێیەی نێوان دەسەڵات و ڕۆژنامە هەر لە دەرچوونی یەکەم ژمارەی ڕۆژنامەی کوردستانەوە دەبیندرا و ئەم ململانێیە بەرامبەر لە نێوان ڕۆژنامەی کوردی و دەسەڵاتدا هەر بوونی بووە و ئێستاش هەر هەیە.
میقداد میدحەت بەدرخان بیرۆکەی ئەوەی هەبوو کە ڕۆژنامەی کوردستان ١٥ ڕۆژ جارێك بڵاوبکرێتەوە، بەڵام بەهۆی زەحمەتییەکان ڕۆژنامەکە بە ڕێکوپێکی چاپ و بڵاونەکرایەوە. لە دوای دەرکردنی ژمارەی یەکەمی ڕۆژنامەکە، دەوڵەتی عوسمانی ڕۆژنامەکەی قەدەغە کرد و نەیهێشت لە لایەن گەل بخوێنرێتەوە. بەهۆی زەخت و زۆرداری عوسمانییەکان لەسەر میسر، میقداد میدحەت ناچاربوو ڕۆژنامەکە لە شوێنی جیاواز دەربکات. میقداد میدحەت بەدرخان تا ژمارە ٦ ڕۆژنامەکەی دەرکرد، دواتر عەبدولڕەحمان بەدرخانی برای ئەرکی چاپ و بڵاوکردنەوەی ڕۆژنامەکەی گرتەئەستۆ. (3) ژمارەی سەرەتا بەگشتی کوردی بوون
ڕۆژنامەی کوردستان ڕۆژنامەیەکی سیاسی وێژەیی گشتی بوو سێ هەزار دانەی لێ چاپ دەکرا و هەزار دانەشی پێش کەش دەکرا لە کوردستان و پاشکۆیەکیشی هەبوو بەزمانی فەڕەنسی.

زمانی ڕۆژنامەی کوردستان :
ڕۆژنامەی کوردستان کە یەکەمین ڕۆژنامەی کوردییە و کاروانی ڕۆژنامەگەری وشەی ڕەسەنی کوردی لەو ڕۆژەوە دەستی پێکردووە و بە گەلێ قۆناغی جیاجیادا تێپەڕیوە تا بە قۆناغی زێرین و گەیشتووەتە ئیمڕۆ ، زمان لە ڕۆژنامەی کوردستاندا کوردییەکی پەتی نەبووە بەڵکو پڕ لە وشە و زاراوەی زمانی عەرەبی بووە و زمانێکی تێکەڵاو بووە و بەشێکی ئەم ڕۆژنامەیە بە زمانی عەرەبی بووە و تاکو کاربەدەستانی دەوڵەتی عوسمانی لە داوا ڕەواکانی گەلی کورد بگەن.
ئەم ڕۆژنامەیە بە زمانی کوردی و دیالێکتی کرمانجی ژووروو (زاراوەی جەزیر و بۆتان) بووە.

ڕۆژنامەی کوردستان بایەخی بەچی دەدا؟
لە کۆتایی سەدەی نۆزدەهەم و لەگەڵ بەرە و پێشەوە چوونی کۆمەڵگا جیاجیاکان بە کۆمەڵگەی کوردیشەوە لە زۆربەی بوارەکانی ژیان، ڕۆژنامەی (کوردستان) وەک پێداویستییەکی هەرە گرنگی سەردەم هاتە کایەوە و بە هۆیەوە گوزارشت لە مەسەلە بنچینەییەکانی ژیانی کۆمەڵایەتی و سیاسی و ئابووری و ڕۆشنبیری و دەستنیشانکردنی پێگە و ڕۆڵ و شوێن بۆ داهاتوو دەکرا. ڕۆژنامەگەری ڕێگایەک بوو بۆ وروژاندنی زۆرێک لەو کێشانەی کە ڕووبەڕووی کۆمەڵگەی کوردی دەبوونەوە زۆرجاریش ڕێگەی چارەی کێشەکانی دەست نیشان دەکرد. بۆیە

ڕۆژنامەی (کوردستان) هەر لەو ڕۆژەی چاوی هەڵهێناوە و کەوتۆتە پێشکردنی زانست و ئەدەب و مەعریفە بە بەرەو پێش بردنی چین و توێژەکانی میللەتەکەمان، ئەگەرچی لە سەرەتاوە گەورەترین ئەرکی کارکردن بووە لەسەر بەدەستهێنانی مافە سیاسیە زەوتکراوەکانی میللەتەکەمان و وشیارکردنەوەی تاکەکانی گەل، لەم ڕوەوە لە نەتەوە هاوسێکانیان وەکو عەرەب و تورک و فارس دوا نەمێنن و کار بۆ دروستکردنی قەوارە و ئەو دام و دەزگایە بکەن کە مافە نەتەوەییەکانیان تیادا بەرجەستە دەبێت. لەگەڵ ئەمانەشدا ڕۆژنامەکە بایەخێکی زۆری بە بواری ئەدەب و مێژوو و خوێندن و خوێندەواری داوە و هەروەها هەوڵی داوە کە میللەتی کورد هۆشیار بکاتەوە و بیری نەتەوایەتی لە مێشکی تاکی کورددا بچەسپێنێت و داوای بەرهەڵستی زوڵم و زۆرداری کردووە.

هەروەها ڕۆڵێکی سەرەکی لە خەباتی کورد بە سەربەخۆیی گێڕاوە، سەرهەڵدانی ڕۆژنامەگەری کوردی لە کۆتایی سەدەی نۆزدەهەم شۆڕشێکی ئەدەبی و فیکری و ڕۆشنبیری و کلتوری و سیاسی بەرپاکرد دژ بە داگیرکەرانی نیشتمانی کورد ، بۆیە (22)ی نیسان لە مێژووی کلتوری و فەرهەنگیمان شوێنی تایبەتی خۆی هەیە بۆ وەی بە یەکەمجار دوور لە کوردستان یەکەم چریکەی ڕۆژنامەی کوردی هەڵکرا. هەر لە ڕۆژنامەی کوردستاندا وتاری سیاسی و چیرۆکی شیعری و شیعر و پەخشان بڵاو دەکرانەوە (کوردستان) پێشەنگی کاروانی ڕۆژنامەنووسی کوردی یە کە بە مەبەستی ڕاچەنین و هۆشیاری بیری نەتەوەیی دەرچووە.
ڕۆژنامەی کوردستان لە میانی بابەتەکانیدا هەوڵیداوە ڕایەڵەکانی پاراستنی کولتور و ئەدەبیات و هونەر و زمان بپارێزێت و ئەو پەیامەش ئاراستەی ڕۆڵەکانی نەتەوەکەی بکات. و بایەخێکی تایبەتی بە شیعری هەردوو شاعیری نەتەوەیی کوردستان (خانی و حاجی قادری کۆیی)داوە و بە وردی سەروتاری ڕۆژنامەکەی نووسیووە.

بابەتەکانی ڕۆژنامەی کوردستان سەرچاوەیەکی گرنگ و ڕەسەنە بۆ تێگەیشتنی زۆر لایەنی ژیانی و سیاسی و ڕوناکبیری کورد لە کۆتایی سەدەی نۆزدەم و سەرەتای سەدەی بیستەم. زانیارییەکانی ناو (کوردستان) یاریدەدەری مێژوو نووس دەدەن لە پەیوەندی نێوان کورد و ئەرمەن و چالاکیی نیشتمانپەروەرانی کورد لە ڕێزی ئیتیحادییەکان و شوێنی سوارەی حەمیدی لە مێژووی نوێی کورددا.
لە بابەتەکانیشیدا بابەتی هەمەڕەنگ بووە وەك { ڕامیاری ، مێژوویی ، کۆمەڵایەتی ، وێژەیی ، بە تایبەتی شیعر بڵاوکراوەتەوە } کەواتە (22) ی نیسان وەرچەرخانێکی گەورە بوو لە مێژووی نەتەوەی کورد و

بزاڤە ڕزگاریخوازەکەیدا ، چونکە دەرچوونی ڕۆژنامەی کوردستان لەسەر دەستی نیشتمانپەروەری کورد (میقداد مەدحەت بەدرخان) بایەخێکی مەزنی هەبوو بۆ بەرەنگاربوونەوەی ژێر دەستی و بانگهێشت کردن بۆ برایەتی نەتەوەیی لەنێوان گەلی کورد و گەلانی دراوسێی .

لەژێر ناوی ڕۆژنامەکە ئەم بابەتە بەزمانی تورکی تیا نووسراوە ((لەپێناو ڕاپەڕینی کورد و هاندانیان بۆ هونەر ئەم ڕۆژنامەیە بەزمانی کوردی هەر پانزە ڕۆژ جارێ بڵاو دەبێتەوە)) هەروەها لەلای ڕاستی ڕۆژنامەکە نووسراوە (لەهەر ژمارەیەك من دوو هەزار دانە بەبەلاش بۆ کوردستان دەنێرم تابدرێ بەڕۆڵەکانی گەل) ئەوەی جێی سەرنج ڕاکێشانە رۆژنامەی کوردستان سێ هەزار دانەی لێ چاپ دەکرا و لەکوردستان بەبەلاش و لەدەرەوەش بەئابونەی ساڵانەی 80 قروش بووە .

سوود لەم سەرچاوانە وەرگیراوە .

1ـــ ژانرەکانی ڕۆژنامەوانی و مێژووی چاپخانە (1450ـــ 1500) د.مەغدید سەپان هەولێر ـــ 2005 لەچاپکراوەکانی کۆڕی زانیاری کوردستان .
2ـ چەند بابەتێکی ڕۆژنامەوانی . محەمەد سەعید کوردە، هەولێر ـــ 2004، چاپی یەکەم چاپخانەی بەڕێوەبەرایەتی چاپخانەی ڕۆشنبیری هەولێر .
3ـــ کاروانی ڕۆژنامەگەری کوردی . وریا جاف ،هەولێر ـــ 1998 چاپخانەی وەزارەتی ڕۆشنبیری .
4ـ ڕۆژنامەگەری لەسەرەتای سەرھەڵدانەوە تاچەرخی نوێکاری، برایمی مەلا ، هەولێر ـــ 1998 ، چاپخانەی وەزارەتی ڕۆشنبیری.
5ـ ڕۆژنامەگەری کوردی لەعێراق بەرای□کان (1914 ـ 1939) فاروق عەلی عومەر چاپخانەی وەزارەتی پەروەردە ،هەولێر چاپی یەکەم 2001
6ـ دیداری ڕۆشنبیری و ڕۆژنامەگەری کوردی ، ئازاد هیدایەت دەلۆ ، چاپی یەکەم ـ 1999.
7ـ کوردستان ، ئامادەکردن و پێشەکی نووسین:قادر وریا،هەولێر ـ 1998.
8ـ ڕۆژنامە لە کتێبدا ، نەوزاد عەلی ئەحمەد ، بەرگی سێیەم ، چاپی یەکەم ـ 2013
9ـ مستەفا شەوقی و پەیژە ، ساغکردنەوە و لێکۆلینەوەی : مومتاز حەیدەری ، هەولێر ـــ 1985.
10ـــ لە یادی رۆژنامەنووسی کوردیدا ، نووسین و ئامادەکردنی: پ.د.عومەر پەتی ، هەولێر ـ 2012چاپخانەی ماردین.
11ـ ڕۆژنامەگەری کوردی ، چەند سەرە قەڵەمێک لەبارەی تەکنیک و

هونەرەکانی، چاپی دووەم ـ 2006 ، چاپخانەی وەزارەتی پەروەردە.
12ـ سایتی وشە ، هیدایەت جان ، 2017
13ـ فەرهاد شاکەلی، باس نیوز، 12/4/2021

بە چەقۆ خوشکەکی خۆم کوشت!!..
ستیڤان شەمزینی

نەزیکی کاتژمێر یەک بوو بەکاتی هاوینە بەرەو ماڵەوە دەچوومە و لەگەڵ گەیشتنە ماڵەوەمدا بانگی نیوەڕۆی دا، بە شپرزەییەوە خۆم کرد بە مەتبەخەکەدا چەقۆیەکی گەورەم هەڵگرت، خوشکەکەم بە خەندەیەکەوە هاتە بەردەم و وتی: کوڕی باش کەی ئەوە چەقۆی میوەیە ئەوە گایەکی پێ سەردەبڕدرێت؟!، من لە تووڕەییدا بەری چاوم تاریک ببوو و وەک شێر نەڕاندم بەسەریدا و هاوارم کرد دەمت داخە، گای پێ سەرنابڕم خۆم دەزانم ئەمڕۆ چۆن ئەم چەقۆیە بەکاردەهێنم! دیسان وتی: ئەوە چییە کە تووڕە دەبیت دە و دەشاو تێکەڵاو دەکەیت و فەت لێدەت؟ هەمدیسان لە غەزەبدا کە گڕ لە کونی لووتمەوە دەهاتە دەرەوە وتم: بەسە مەشکم مەبە تەنیا دە خولەک ئارام بگرە بزانە چی دەکەم؟!. هەسانەکم هێنا و چەقۆکەم تیژ کردەوە، تیژتر لە قین و رقی هەڵچوو و پەنگخواردووی سینەم، هەر ئەوەندەی چەقۆکەم تیژ کردەوە بانگی خوشکەکەم کرد بێتە گەرماوەکە بە پرسیار و دوودڵی بە دەنگ داواکەمەوە هات، بە بزەیەکەوە وتی: ها شێتە نیازی چیت هەیە وا بانگت کردم بۆ ئێرە، پەلیم گرت وتم ئەو کوڕەی دوێنێ لەو باخچەیە لەگەڵتدابوو و قۆڵت کردبوو بە قۆڵیدا کە بوو!، چۆن ئەمەت کرد؟ وتی: برا گیان من ئەو کەسەم خۆشدەوێت و پەیمانمان بە یەک داوە بۆ یەک بمرین و بژین!.

هەر ئەمەم بیست شێتیی گرتمی، وتم: چەتیوە رشکنی ناشیرین دەتەوێت سەرم شۆڕ بکەیت و حەیامان بەریت؟ ئەی تۆ نازانیت کچی کێیت و لە چ خانەوادەیەک پەروەردە بوویت؟ ئایا دەزانیت شەرەف گرانە و نامووس وەک شووشە وایە کە شکا ئیتر چاک نابێتەوە؟ بە قوڕگێکی پڕ گریان و مەلوولییەوە وتی: براکەم بۆچی خۆشەویستی بێ شەرەفی و بێ ناموسییە؟ ئەمە کەی رەوای هەقە خۆت پێنجا عیلاقەت هەیە و دانەیەکیش بۆ من رەوا نابینیت؟ قیڕاندم هەی ناکەس بەچە ئەوە

د□□ی چی و ئەم قسە زلانە کێ فێری کردوویت؟ خۆ تۆ زمان لەناو دەمتدا نەبووــ، هەمووی ئەو هەتیوە سەر رووتە تۆی لە خشتە بردووە و فێری ئەم قسە قۆڕ و فەلسەفە بێ مانایانەی کردوویت. دەستیم توند گرت و وتم: ئایا ئێستا دەزانیت ئەم چەقۆیەم بۆچییە و کێی پێ قەڵاش دەکەم؟!!. زریکاندی و لە ترسا زەرد هەڵگەڕا هاواری کرد: نا، نا، کاکە گیان، نا، نا، تکا دەکەم نامەوێت بمرم، ئەگەر هەر دەبێت بمرم تو خوا بەم جۆرە نا، هەرچەند لاڵایەوە و نوزایەوە هەستم نەجوڵا و سوور بووم لەسەر بڕیارەکەم بۆ کوشتنی و هەتا هێزم تیابوو چەقۆیەکم دا لەسەر سینگی و خوێن بەهەر چوارلادا فیچقەی کرد، کەوتە هەنسکدان، بەڵام ئاگری غەزەبم بەمە دانەمرکایەوە بۆیە چەند چەقۆیەکی ترم دا لە سینگ و سەر و ملی تا بە تەواوەتی شل بوو لەسەر دەستم، کەوتە سەر زەوی و لە گیانەڵادا بوو، بەڵام هێشتا چاوە شینەکانی بۆ منی دەڕوانی وەک ئەوەی بڵێ جێی باوەڕ نییە برا میهرەبانەکەی دوێنێم ئەمڕۆ ئەم جەلاد و شەیتانە دڕندەیە بێت بە خوێن شاگەشکە دەبێت، من ئەوانەم بەلاوە گرنگ نەبوو دوو چەقی ترم دا لەسەر دڵی ئەو دڵەی کەسێکی تیابوو بەڵام بووە مایەی ئابو□و بردن و لەکەداربوونی سومعەی بنەماڵەکەمان کە وەک بنەماڵەیەکی قورس ء گەورە سەیرمان دەکرا و پەنجەمان بۆ رادەکێشرا، ئیدی بە تەواویی شل بوو و بە چەند چرکەیەکی کەم رۆحی دەرچوو و مرد.

دوای کوشتنەکەی دەستم کرد بە شووشتنەوەی خوێناوەکە و جەنازەکەم لە ناو گەرماوەکە بەجێهێشت و وەک ئەوەی کارێکی مەزنم ئەنجام دابێت شادومانی دایگرتم بگرە دەستمکرد بە خواردنی نانی نیوەڕۆ.

لەم کاتەدا ئەندامانی تری بنەماڵەکەمان کە هەموویان لەسەر کار و دەوام بوون گەڕانەوە بۆ ماڵەوە و رووداوەکەم لەگەڵ باسکردن، هەموویان دەستخۆشییان لێکردم ب□ تەنگ ناوبانگی بنەماڵەکەمانەوەم و ناهێڵم هیچ پەڵەیەکی رەشی بکەوێتە سەر و هەردەم ئەگەر پێویستی کردبێت بە خوێن سپی و پاکم کردووەتەوە. بەڵام هێشتا هەستم دەکرد کارەکەم ماوێتی و تەواو نەبووە، دەمانچەکەم خستە ژێر چاکەتەکەمەوە و بەرەو دەرەوەی مال□ ر□یشتم و بە ئۆتۆمبیلەکەم چوومە بازار□، ب□ دوای دوکانی ئەو کوڕەدا گەڕام لەگەڵ خوشکەکەم پەیوەندیی هەبوو، دوای گەڕانێکی زۆر دوکانەیەکم دۆزییەوە بەڵام خۆی لەوێ نەبوو، لە دوکاندارێکی دراوسێیم پرسی ئەرێ فڵان کەس لە کوێیە؟ لە وەڵامدا وتی: چووە بۆ فڵانە چێشتخانە تا نان بخوات.

یەکسەر و بێ سوپاسکردنی و بە راکردن رووەو چێشتخانەکە چووم و بینم لە سوچێکەوە دانیشتووە و نان دەخوات دەستم خستە سەر شانی و وتم: دیارییەکم بۆ هێناویت، دەمەوێت لێم وەربگریت! وتی: دیاریی

چی بە راستی من تۆ ناناسم؟ وتم: ئارام بگرە ئێستا دوای دیارییەکە دەمناسی کەم! دەمانچەکەم دەرهێنا و چەند گوللەیەکم پێوەنا و لە بەردەممدا سارد بووەوە و رۆحی دەرچوو ء کەوتە سەر زەوی، بەڵام بۆ دڵنیایی گوللەیەکی تریشم لێیدا. ویستم رابکەم بەڵام چەند کەسێک لە چەند لایەکەوە پەلاماریاندام و هەرخۆشم نەمزانی چۆن چۆکیان کردم ء دەمانچەکەیان لێسەندم؟ بەشێوەیەک کۆنترۆڵیان کردم نەمتوانی لە دەستیان هەڵبێم تا ئەوەی مەفرەزەیەکی پۆلیس هاتن و دەستگیریان کردم و بردیانم بۆ زیندان. پاش چەند رۆژ مانەوە لە بنکەی پۆلیس و ئەنجامدانی پرۆسەی لێکۆڵینەوە لەگەڵم دا، تاوانبار کرام بە کوشتنی خوشکەکەم بە چەقۆ و گەنجێکی تەمەن 23 ساڵ بە فیشەک، بەم جۆرە مەلەفەکەم ئامادەکرا بۆ رۆژی دادگاییکردنم و سەپاندنی حکوم بەسەرمدا!.

رۆژی دادگاییکردن

پاش مانەوەیەکی کەم لە زیندان پرۆسەی دادگاییکردنم دەستی پێکرد و لەوێدا زانیم ئەو کوڕە گەنجەی من کوشتوومە ئەو گەنجە نییە خوشکەکەمی خۆشدەویست بەڵکو کەسێکی تر بووە و بگرە چەند رۆژ پێش مەرگی چووەتە ناو ژیانی هاوسەرییەوە! من بە هەڵە ئەوم کوشتبوو، هەستم بە دڵتەنگی کرد ئەو کەسەم کوشتووە، بەڵام لە بەرئەوە نا ئەو کەسە بێ گوناهە! بەڵکو لە بەرئەوەی نەمتوانی ئەو کەسەی لە ئامانجدا دامنابوو بیپێکم، خەریکبوو پرۆسەی دادگاییکردنەکە بەرەو کۆتایی هاتن دەچوو، هەر ئەوەندەی بە وردیی و دیقەتەوە روانیم بەشێکی زۆر لە هاورێکانم لە هۆڵەکەدا بوون!!. یەکێکیان لە فایلێکدا ئەو نووسینانەی خستە بەردەستم لەسەر مافی ژنان و مافی مرۆڤ و عەشق نووسیبوومن!!، چەند هاوڕێیەکی کچ و ژنم لەوێ بوون کە لە بەردەمیاندا دنیایەک باسی ماف و ئازادیی ژنم کردبوو، هەستم بە خەجاڵەتی نەکرد و هاوارم کرد نامووس گرانە، شەرەف شتێکی گرانە، ئابڕوو گرانە. لە بەشی کۆتایی دادگاکەدا زۆر بە راشکاویی و دەنگێکی بڵندەوە لە بەردەم سەرجەم ئامادەبوواندا وتم: بەڵێ من خوشکەکەی خۆم بە چەقۆ کوشت و لێی پەشیمانیش نیم ، بە ئەو گەنجەی بە هەڵە کوشتوومە داوای لێبووردن دەکەم و خوا لێی خۆش بێت، بەڵام ئەگەر یەک رۆژ پێم بچێتە دەرەوەی زیندان ئەوە ئەو هەتیوە لاسارە دەکوژم کە بووە مایەی ئابڕووبردنی بنەماڵەکەمان و خوشکەکەمانی فریودا، چۆن خوشکەکەم هەقی سەرەڕۆییەکانی خۆی وەرگرت دەبێت ئەویش بەو چارەنووسە بگات و لە دەستی من رزگاری نەبێت!.

جەنابی دادوەر قسەکانی پێ بڕیم و چەند جارێک چەکوشەکەی دا بەسەر مێزەکەدا بە خوێندنەوەی حکومەکەم، وتی: حکومی ئەم تاوانبارە بە پێی فڵان بڕگە لە ماددەی فڵان لە قانوونی تاوان لە سێدارەدانە،

هەمـــوو ئامـــادەبووان کە لەنێوانیانـــدا چەنـــد هەڵســـوڕاوێکی ڕێکخراوەکانی ژنان دەستیانکرد بە چەپڵەڕێزان، من لە ترسدا هاوارم کرد و کەوتمە هاوار و قیڕاندن.. ئیدی لەم کاتەدا لەو خەونە ناخۆش و کوشندەیە بە خەبەر هاتمەوە و سەیرێکی خۆم کرد لەسەر سیسەمەکەم کەوتوومەتە خوارەوە، لەو لاشەوە تەلەفزیۆنەکە کار دەکات و لەسەر کەناڵێکی عەرەبییە و کۆنسیرتێکی نانسی عەجرەمە و ئامادەبووان چەپڵەی بۆ لێدەدەن، ئەوجا زانیم چەپڵەڕێزانەکە بۆ نانسی عەجرەمە نەک بۆ سزای لە سێدارەدانی من.
خێرا هەستامە سەرپێ و چوومە سەر دەستشۆرەکە و دەموچاوم شووشت و شەیتانم بەر نەفرەت دا و خۆشحاڵ بووم بەوەی ئەوەی ڕوویدا خەو بوو نەک راستەقینە، بەڵام دوایی تێگەیشتم دوور نییە ئەمە رووبدات مادام من لە وڵاتێکدا دەژیم و ممارەسەی ژیان دەکەم ژن شەرەفی پیاوە! مادام لە دەڤەرێکدا دەژیم ژن کوشتن ئاسانترە لە ئاو خواردنەوە منیش لەسەر شەرەف ببمە ژنکوژ، مادام لە وڵاتێکدا دەژیم وەک دارستان تەنیا بەهێزەکان هەن و رامی لاوازەکان دەکەن منیش چەقۆ لە ملی خوشک و دەستگیران و هاوسەری خۆم بسووم، مادام من خەڵکی ئەو وڵاتەم لووتی (کەژاڵ) دەبڕێ و (دوعا) بەردەباران دەکات و (شەوبۆ) زیندەبەچاڵ دەکات و (بەناز) لەتوپەت دەکات و ژن بە تێزاب دەسووتێنێت، ئاساییە دوای لێبوونەوە لە نووسینی وتارێک لەسەر مافی ژن بچمەوە بۆ ماڵەوە و مێینەکانی نێو خانەوادەکەم دارکاریی و تەمبێ بکەم، هیچ هیچ دوور نییە لە وڵاتی ژنکوژاندا فریشتەکانیش وەک شەیاتین رەفتار بکەن.

ستیڤان شەمزینی
ستۆکهۆڵم – سۆلنا
ئابی 2007

تێبینی: ئەم وتارە جارێکی تر سکرێپ کرا و بەمەبەستی ئامادەکردنی بۆ کورتە فیلم، دواتر لەژێر ناوی “سیمینار” لە شاری لەندەن وەک کورتە فلیمێک بەرهەم هێنرا لەلایەن برای ئازیز کاک “ئاوات عوسمان” کاری دەرهێنانی بۆ ئەنجامدرا لە هاوینی 2008دا و لە یەکەمین فێستیڤاڵی کورتە فیلمی سلێمانی بەشداریی پێکرا و چەند خەڵاتێکیشی بەدەستهێنا.